

Сандра Јосиповић*

Универзитет у Београду – Филолошки факултет

<https://orcid.org/0000-0003-4608-4089>

АНАЛИЗА ПРЕВОДИЛАЧКИХ СТРАТЕГИЈА, МЕТОДА, ТЕХНИКА И ПОСТУПАКА У ПРЕВОДУ ЕНГЛЕСКИХ НАСЛОВА КЊИЖЕВНИХ ДЕЛА НА СРПСКИ ЈЕЗИК

Рад анализира примере пронађене прегледом штампаних издања и сајтова издавачких кућа у Србији. Анализом су обухваћени српски преводи енглеских наслова дела која се убрајају у озбиљну литературу и наслови дела написаних са циљем да, пре свега, забаве читаоце. Примењена је компаративно-контрастивна метода у анализи, превасходно, лексичког нивоа језика иако је у мањој мери обухваћен и граматички ниво. Примери су сагледани са становишта теоретичара превођења. Главни циљ је да се утврди које су преводачке стратегије, методе, технике и поступци примењени и какви еквиваленти су, значењски посматрано, добијени њиховом применом.

Кључне речи: књижевна дела, наслови на енглеском, српски превод, анализа превода, теорија превођења

УВОД

Рад анализира појединачне примере српских превода наслова књижевних дела на енглеском језику. Анализирани су наслови две категорије књижевних дела: „озбиљне литературе“ (Стевановић и др. 1971, стр. 81) и дела чији је превасходни циљ да забаве читаоце. Борис Хлебец користи термине: „вредније књижевне творевине“ (Хлебец, 1981, стр. 52) и „наслови мање вредне литературе, намењене пукој разоноди“ (Хлебец, 1981, стр. 52). У питању су наслови романа које Њумарк сврстава у: „[...] ‘експресивну’ врсту текстова [...]“ (Newmark, 1988, стр. 39).

* sandrajosipovic@gmail.com

Додаћемо да се у оквиру друге категорије у новије време појавила подгрупа, „ТикТок“, односно BookTok хитови, чији су наслови такође овде анализирани. У питању су дела којима су пажњу, најпре, указали корисници ТикТока чиме су допринели да се она нађу на листама бестселера (Харис, 2022).

Примери су пронађени прегледом штампаних издања и сајтова издавачких кућа у Србији, нпр. Вулкана, Лагуна. Српски превод наслова дела „намењених пукој разоноди“ аутор овог рада најпре је нашао на сајту поменутих издавачких кућа, а њихов изворни наслов на енглеском пронашао је у штампаним издањима. Наслове „вреднијих књижевних дела“ на енглеском и њихове преводе пронашао је у штампаним издањима.

Анализа је мотивисана најпре значајем који наслов има, о чему сведоче речи једног писца и једног филозофа. За Дејвида Лоџа: „НАСЛОВ једног романа је део текста – заправо први његов део са којим се сусрећемо – и стога има знатну моћ да привуче и услови читаочеву пажњу“ (Lodge, 1993, стр. 193). Дерида на наслов гледа као на обећање (Derrida 1986a, 115) (Bennett & Royle, 2004, стр. 237).

Један циљ је да се утврди које су преводилачке стратегије, методе, технике и поступци примењени. Други циљ је да се наведу еквиваленти који су, значењски посматрано, добијени њиховом применом. Као и у раду „Наслови књижевних дела: превођење са француског на српски језик“ (Станковић & Живић, 2019, стр. 51) и овде је циљ да се укаже на тешкоће које могу да се јаве у превођењу. Поменути циљ рада је условљен самим карактером теорије превођења. По Њумарковом мишљењу она углавном почива на „генерализацији преводилачких проблема“ (Newmark, 1988, стр. 21). Најзад, оваква анализа је урађена с циљем да се да: „[...] допринос теоријско-методолошком апарату савремене критике превода [...]“ (Даничић & Јосиповић, 2019, стр. 94)

Анализа спаја примењену лингвистику и контрастивну анализу. С једне стране почива на принципима примењене лингвистике пошто се бави решавањем конкретних проблема применом лингвистичког знања (Schmitt & Celce-Murcia, 2020, стр. 1). С друге стране, превод је једна од бројних области којима се бави примењена лингвистика (Schmitt & Celce-Murcia, 2020, стр. 1). Анализа се темељи и на контрастивној анализи јер је примењена компаративно-контрастивна метода.

Истраживањем области која обухвата преводе наслова књижевних дела на српски језик, утврђено је да она побуђује пажњу међу теоретичарима превођења. Борис Хлебев је писао на ту тему у раду „Српскохрватски преводи наслова књижевних дела на енглеском језику“. Област је предмет анализе и у поменутом раду о насловима у преводу са француског на српски.

Након увода у раду следи сегмент у којема се описује методологија и теоријски оквир анализе, затим део у којем су дати примери као илустрација

примене преводачких стратегија, метода, техника и поступака у српском преводу. Потом је анализирано непримерено коришћење описног превода и еквиваленције као преводачке методе. Затим се разматра утицај друштвеног контекста на превод наслова књижевних дела, а у дискусији су сумирани резултати анализе и на крају је дат закључак.

МЕТОДОЛОГИЈА И ТЕОРИЈСКИ ОКВИР АНАЛИЗЕ

Пошто се аутор овог текста бавио анализом лексичког нивоа језика и еквиваленције у односу на семантичке критеријуме у раду под насловом „Енглески преводи туристичких брошура о културном наслеђу Србије“ (Јосиповић, 2023, стр. 333), овде је коришћена иста компаративно-контрастивна метода као и у поменутом раду (Јосиповић, 2023, стр. 332). Врши се преглед оригиналних наслова на енглеском као изворном језику (ИЈ) и њихових превода на српски као циљни језик (ЦЈ). Потом се пореде, не би ли се утврдило да ли су у преводу коришћени адекватни еквиваленти у смислу: „[...] семантичких, значењских критеријума“ (Ђорђевић, 2002, стр. 53). И у овом раду је анализиран лексички ниво језика. Избор критеријума је мотивисан Њумарковим аргументом да велики број преводачких проблема настаје на овом нивоу језика (Newmark, 1988, стр. 32). Ипак, није у потпуности заобиђен у анализи ни граматички ниво јер поједини преводачки поступци, нпр. транспозиција, захватају и овај слој језика.

Примењен је исти тип контрастивне анализе и технике анализирања као и у већ поменутом раду о анализи енглеског превода туристичких брошура (Јосиповић, 2023, стр. 333). У питању је контрастивна анализа која је: „[...] микролингвистичка, јер се посматрају чисто језички елементи; парцијална и селективна“ (Ђорђевић, 2002, стр. 114) пошто долази до „[...] поређења једне, или више појава два језика на једном језичком нивоу [...]“ (Ђорђевић, 2002, стр. 109). У питању је једносмерна анализа у којој се испитивање језичких елемената врши у смеру од енглеског ка српском (Ђорђевић 2002: 110). Пошто један испитивач врши анализу, према критеријумима Радмиле Ђорђевић, ова врста испитивања је индивидуална и субјективна (Ђорђевић, 2002, стр. 105).

У већ поменутом раду српски преводи француских наслова се сагледавају уз поштовање Њумарковог одређења преводачких техника и теоријских поставки Винеа и Дарбелнеа на којима је Њумарк изградио своју теорију (Станковић & Живић, 2019, стр. 69). Овде су, такође, примери анализирани у оквиру поменутих теоријских поставки. Сагледани су и у односу на теоријска разматрања Бориса Хлебца, Младена Јовановића и Јуцина Најде (Eugene Nida) и преводачке стратегије Моне Бејкер (Mona Baker).

У фокусу је еквиваленција јер се на преводиоца гледа као на „[...] творца еквиваленције“ (Рут, 290). Други разлог је чињеница да се: „Од краја педесетих

година 20. века већина дефиниција превода, дакле, односи на неки облик еквиваленције, посебно у области примењене лингвистике“ (Рум, 2007, стр. 277). Радмила Ђорђевић даје своју дефиницију по којој је она: „[...] прогресивна селекција међу категоријама и елементима језика циља који су на основу контекстуалних критеријума узети као еквиваленти категорија и елемената у полазном језику. (Halliday McIntosh-Stevens, 1964, 125)” [...]” (Ђорђевић, 2002, стр. 132). Еквиваленција се сагледава у односу на Најдин концепт превода добијеног применом формалне еквиваленције и њему сродног Њумарковог (Peter Newmark) семантичког превода.

Најда објашњава да је код ове врсте превода акценат на изворном тексту, његовим формалним карактеристикама и садржају, и да је циљ превода да поново оствари те карактеристике, укључујући и значења која се могу уочити у изворном контексту (Nida, 2004, стр. 161). Најдина дефиниција подудара се са описом семантичког превода који, такође, инсистира на што већем поштовању формалних одлика извора (Рум, 2007, стр. 283). Њумарк препоручује ову врсту превода код „експресивних“ текстова (Newmark, 1988, стр. 47), чији наслови су предмет анализе.

АНАЛИЗА ПРЕВОДИЛАЧКИХ СТРАТЕГИЈА, МЕТОДА, ТЕХНИКА И ПОСТУПАКА У ПРИМЕРИМА СА СРПСКИМ ПРЕВОДОМ НАСЛОВА КЊИЖЕВНИХ ДЕЛА НА ЕНГЛЕСКОМ

Превођење наслова књижевних дела посебна је врста проблема и по мишљењу Младена Јовановића (Јовановић, 2001, стр. 83) и по Њумарковом схватању (Newmark, 1988, стр. 56). У анализи се разматра које су стратегије, технике, методе и поступке преводиоци применили у решавању преводилачких проблема које су наслови књижевних дела поставили пред њих.

Када је у питању терминологија коришћена у раду, неопходно је нагласити да теоретичари превођења: „[...] често користе исти појам у различитом значењу или чак различите појмове да означе исту стварност“ (Bardaji, 2009, стр. 162). Вине (Jean-Paul Vinay) и Дарбелне (Jean Darbelnet), на пример, равноправно користе термине „метода“ и „поступак“ када тврде да се: „[...] на први поглед чини да има безброј метода или поступака [...]“ (Vinay & Darbelnet, 1995, стр. 31) у превођењу. Ова два теоретичара: „[...] под појмом ‘преводилачки поступак’ подразумевају све процесе који почињу да делују када дође до кретања између два језика” (Bardaji, 2009, стр. 162). Њумарк прави разлику између њих: „Док се преводилачке методе односе на текст у целини, преводилачки поступци се примењују на реченице и мање језичке јединице“ (Newmark, 1988, стр. 81). Борис Хлебџ дефинише преводилачку технику као: „[...] начин на који се део изворне поруке замењује у преведеној поруци“ (Хлебџ, 2009, стр. 7). За преводилачки метод каже да: „[...] је начин провере преводилачког поступка

[...]“ (Хлебец, 2009, стр. 7). Крингс преводачке стратегије посматра као: „[...] потенцијално свесне замисли да се реши неки преводачки проблем ...” (Krings, 1986, p. 268; [...])” (Bardaji, 2009, стр. 167). Редослед којим су наведени преводачки поступци и технике прати број примера који илуструју њихову примену и креће се од највећег до најмањег броја.

ЛЕКСИЧКА ЗАМЕНА

Најпре је анализирана примена лексичке замене која се: „[...] тиче [...] промене садржаја лексема. Може се јавити у облику конкретизације или генерализације“ (Хлебец, 2009, стр. 30) Овде су најпре дати примери који илуструју примену генерализације којом: „[...] се реч ужег значења замењује речју ширег значења“ (Хлебец, 2009, стр. 30). Хлебец, такође, у свом раду наводи примере када је: „[...] ужи и конкретнији појам замењен ширим [...]“ (Хлебец, 1981, стр. 47). Замена може бити мотивисана жељом „[...] да се превазиђе релативно помањкање специфичности у циљном језику у поређењу са изворним језиком” (Baker, 2011, стр. 25).

Пример 1: *The Crying of Lot 49* - *Објава броја 49* (Пинчон, 2007) илуструје примену генерализације из наведеног разлога. Не постоји једна еквивалентна српска именица која ће у потпуности пренети значење енглеске именице „lot“. У речнику за њу стоји фраза: „аукцијски број (предмет)“ (Бујас, 2005, стр. 518). Стога је овде делимично пренесено изворно значење пошто је енглеска именица једноставно преведена именицом „број“.

Може се претпоставити да су се преводиоци у наредним примерима одлучили за шири појам јер је учесталији, познатији и ближи српском читаоцу иако у српском постоји приближнији еквивалент. Мона Бејкер објашњава да иако „[...] одређени облик заиста има готов еквивалент у циљном језику, можда постоји разлика у фреквентности његовог коришћења или сврси у коју се користи“ (Baker, 2011, стр. 22). Примери са именицом „гуе - раж“ (Бујас, 2005, стр. 771) показују да су се неки преводиоци одлучили за генерализацију, а други за њен дослован превод.

У примеру 2: *A Pocket Full of Rye* - *Цей љун жиџа* (Кристи, 1986) као и у примеру 3: *The Catcher in the Rye* - *Ловац у жиџу* (Селинџер, 2023) примењена је генерализација и остварен је висок степен поклапања у значењу. У примеру 3, поред генерализације, примењена је и конкретизација јер је енглеска именица општијег карактера „catcher“ - „хватач“ (Бујас, 2005, стр. 136) преведена конкретнијом именицом „ловац“.

У примеру 4: *Цей љун ражи* (Кристи, 2018), значење је пренето у потпуности док је у примеру 5: *Ловац у ражи* (Селинџер, 1979) примењена и конкретизација и дослован превод чиме је остварен виши степен поклапања у значењу у односу на пример 3.

Чини се да наслов Селинцеровог романа изазива посебну пажњу писаца. Лоц га описује атрибутима „хировит, загонетан, неконвенционалан“ (Lodge, 1993, стр. 194). Мухарем Баздуљ одаје признање Николи Кршићу чији је превод Селинцеровог романа објављен 1958. године (Баздуљ, 2019). Баздуљ помиње да: „[...] управо Кршићу треба да захвалимо на овој већ одомаћеној насловној синтагми. Јер оригинални назив романа [...] није се морао баш овако превести, педанти уосталом већ деценијама тврде да је тачнији превод „Хватач у ражи“ (Баздуљ, 2019).

У примеру 6: *The Tenant of Wildfell Hall* - *Сћанарка најуишћеној замка* (Бронте, 1973) такође је примењена генерализација. Као Дерида, и Дејвид Лоц помиње да наслов нуди обећање и констатује да су „[...] романописци схватили да наслови могу да [...] наговесте интригантну тајну [...] или да обећају извештај амбијент и атмосферу [...]“ (Lodge, 1993, стр. 194). Наслов *Сћанарка најуишћеној замка* преноси све ове аспекте, римује се, и самим тим се лакше памти. Стога је ефектнији од дословног превода: *Сћанарака Вајлдфел Хола*. Најзад, поменуто име замка у дословном преводу је: „[...] нешто што [...] примаоцима [...] није довољно информативно“ (Хлебец, 2009, стр. 30).

На крају, помињемо конкретизацију која је по Хлебецу: „[...] замена ширег значења неке лексеме ужим, с тим да се у контексту успоставља еквиваленција [...]“ (Хлебец, 2009, стр. 30). И у свом раду Хлебец помиње примере: „[...] сужавања [...] значења“ (Хлебец, 1981, стр. 1981, стр. 47). Илустрована је примером: *The berry pickers* - *Берачи боровница* (Питерс, 2024). У енглеском наслову именица „berry“ - боба, зрно“ (Филиповић, 1986, стр. 90) преведена је ужим појмом „боровница“. Како је решење понуђено у преводу уже по значењу, делимично је постигнута еквиваленција.

ТРАНСПОЗИЦИЈА

Овде се анализира примена транспозиције за коју Јовановић каже да под тим термином: „[...] подразумевамо “премештање“ садржаја оригинала, на нивоу речи и на нивоу језичких јединица већих од речи, из једне врсте речи у другу, из једне врсте граматичке структуре у другу или из једног језичког нивоа у други“ (Јовановић, 2001, стр. 103). Њумарк запажа да је она: „[...] једини преводни поступак који се односи на граматику, а већина преводилаца врши транспозиције интуитивно“ (Newmark, 1988, стр. 88). Вине и Дарбелне транспозицију сматрају „методом“ (Vinay & Darbelnet, 1995, стр. 36). У примерима су уочене како их они називају „различите врсте“ транспозиције (Vinay & Darbelnet, 1995, стр. 94).

Борис Хлебец тврди да је исход следеће две врсте транспозиције: „Разлика у функцијској категорији исказа“ (Хлебец, 1981, стр. 46). Најпре помињемо врсту у којој је: „[...] у ИЈ клауза, у ЦЈ именичка група [...]“ (Newmark, 1988, стр. 86). Хлебец је формулише на следећи начин: „у е. реченица: у сх. синтагма

[...]“ (Хлебец, 1981, стр. 46) Илустрована је примером 1: *The stars shine down - Сјај звезда* (Шелдон, 2013).

Следећа врста транспозиције почива на односу: „у е. синтагма: у сх. реченица“ (Хлебец, 1981, стр. 46). Примењена је у примеру 2: *The giver of stars – Поклањам ти звезде* (Мојес, 2021).

У примеру 3: *Lassie come-home*, у питању је роман познат у српском под насловом *Леси се враћа кући* (Најт, 1984). Међутим 2022. године, објављено је ново издање романа са новим насловом: *Леси долази кући* (Најт, 2022). Промену наслова уредница у „Лагуни“ правда чињеницом: „[...] да се сам роман завршава реченицом „Ти си моја Леси која увек дође кући“ [...]“ (Мирковић, 2024). Међутим, у новом наслову глагол „доћи“ у значењу „стићи, допутовати на било који начин“ (Стевановић и др., 1967а, стр. 755) не подразумева да је путник икада раније био на одредишту на које је стигао. С друге стране, у првобитном наслову повратни глагол „вратити се“ значи „доћи онамо одакле се пошло“ (Стевановић и др., 1967а, стр. 426) што је Леси и учинила. Нови наслов се за сада није одомаћио у култури циљног језика јер друга издавачка кућа исте године објављује роман под старим насловом: *Леси се враћа кући* (Најт, 2022). Како је део оригиналног наслова „[...]“ сложеница “come-home” “ (Мирковић, 2024) и како се „третира као именица“ (Мирковић, 2024), у преводу је примењена транспозиција јер је преведена реченицом.

Врста транспозиције у којој је: „[...]“ у ИЈ именичка група, у ЦЈ именица (Newmark, 1988, 86) дата је у примеру 4: *A French Girl in New York - Францускиња у Њујорку* (Адамс, 2025). Издавач је на свом сајту роман означио као „BookTok“ и „ТикТок“ хит (Францускиња у Њујорку ТикТок хит, н.д.).

Најзад, Најда убраја у промене граматичке природе (Nida, 2004, стр. 163) преводачки поступак којим се врши „замена именице заменицом“ (Nida, 2004, стр. 163). Замена је извршена у примеру 5: *Bridget Jones. Mad about the boy – Бриџет Џоунс. Луда за њим* (Филдинг, 2014).

ДОСЛОВНО ПРЕВОЂЕЊЕ

Када је у питању дословно превођење, Јовановић објашњава да оно: „[...] тежи да остане превођење по принципу реч за реч на лексичком нивоу, то јест, да користи лексичке еквиваленте највеће [...] вероватноће за сваку лексичку јединицу“ (Јовановић, 2001, стр. 33).

Наредну групу чине енглески наслови који су једноставни и директни и не захтевају примену неке сложеније технике од дословног превођења. Сам Њумарк саветује да: „Ако наслов текста на ИЈ адекватно описује садржај и ако је кратак, не дирајте га“ (Newmark, 1988, стр. 56). У преводу у следећим примерима значење је пренесено у потпуности.

Пример 1: *Blind Tiger - Слепи тигар* (Браун, 2022); пример 2: *My brother Michael - Мој браћ Мајкл* (Стјуарт, 2023); пример 3: *One Dark Window - Јеган*

мрачан прозор (Гилиг, 2025); пример 4: *Great and Precious Things* - Велике и драгоцене ствари (Јарос, 2025).

Издавачка кућа је романе у 3. (Један мрачан прозор ТикТок хит, н.д.) и 4. примеру (Велике и драгоцене ствари ТикТок хит, н.д.) означила као „BookTok“ и „ТикТок“ хитове на свом сајту.

Станковић и Живић у свом раду оцењују како се дословним преводом „[...] прецизно, јасно и верно преносе француски наслови на српски“ (Станковић & Живић, 2019, стр. 57). Исто се може рећи и за овде наведене примере дословног превода.

ЕКВИВАЛЕНЦИЈА

Ово је преводилачки метод који Вине и Дарбелне описују на следећи начин: „[...] једна те иста ситуација може бити приказана у два текста који користе сасвим различите стилистичке и структурне методе“ (Vinay & Darbelnet, 2004, стр. 134). Даље додају да се: „У таквим случајевима [...] бавимо поступком који даје еквивалентне текстове [...] већина еквиваленција је фиксна и припада фразеолошком репертоару идиома, клишеа, пословица, именичких или придевских фраза, итд.“ (Vinay & Darbelnet, 2004, стр. 134). За Њумарка је то поступак који: „[...] подразумева приближну еквиваленцију [...]“ (Newmark, 1988, стр. 90).

Пример 1: *Speak of the devil* - *Ми о вуку* (Вајлдинг, 2023). На први поглед, српски читаоци препознају почетак српске изреке која даље гласи: „а вук на врата“ (Стевановић и др., 1967а, стр. 450). Пример показује да је изрека преведена применом стратегије која предвиђа: „Превод културолошком супституцијом“ (Baker, 2011, стр. 29) и која: „[...] укључује замену културолошки специфичног [...] израза јединицом која у циљном језику нема исто пропозиционо значење, али вероватно оставља сличан утисак на читаоца циљног језика [...]“ (Baker, 2011, стр. 29). Препоручљиво је применити стратегију у овом сучају јер: „Главна предност [...] је та да пружа читаоцу концепт са којим се он или она могу поистоветити, нешто што је познато и привлачно“ (Baker, 2011, стр. 29). По Борису Хлебцу: „Замена једне пословице, изреке или фразеологизма другим, који се заснива на другачијој слици, спада у парафразу [...]“ (Хлебец, 2009, стр. 54-55).

Када говоримо о изрекама и идиомима, Мона Бејкер идентификује један од могућих проблема: „[...] изражавање разноврсних аспеката значења које један идиом или устаљени израз преноси у циљни језик“ (Baker, 2011, стр. 68).

У примеру 2: *The Growing Pains of Adrian Mole*, фраза „growing pains“ има двоструко значење. Дословно значење: „болови раста“ (Бујас, 2005, стр. 627), а фигуративно значење „дјечје болести“ (Бујас, 2005, стр. 627) у изразу „боловати дечје болести - патити од грешака и недостатака због немања искуства“

(Стевановић и др., 1967а, стр. 246). Управо у наслову романа фраза носи оба значења јер је главни протагониста тинејџер. Ако томе још додамо чињеницу да се романи о Адријану Мољу описују као „[...] сјајни и забавни [...]“ (Penguin Random House), онда превод *Болно одрасћање Адријана Мола* (Таунсенд, 2023), обухвата само дословно значење поменутог израза. Не само да не алудира на забаву, него ствара утисак да Адријан Мол води буквално мучан и тегобан живот.

Треба напоменути да је 1996. године роман објављен под другачијим насловом *Нови јаги Адријана Мола* (Таунсенд, 1996) који носи хумористичан призвук и преноси фигуративно значење поменутог израза. Из тог разлога се може рећи да остварује виши степен еквиваленције у значењу од претходног наслова.

У оба превода примењена је стратегија према којој треба: „[...] наћи идиом или устаљени израз у циљном језику који има значење слично оном које има идиом или израз у изворном језику, али се састоји од другачијих лексичких јединица“ (Baker, 2011, стр. 78). У српском преводу јесу употребљене фразе, али нису устаљене, мада носе значење слично изворном.

Пример 3: *Far from the Madding Crowd* - *Далеко од разуздане љомиле* (Харди, 2017). Енглески наслов садржи фразу „madding crowd“ која је устаљена јер се као таква може пронаћи у речнику са еквивалентом, „свјетина“ (Бујас, 2005, стр. 525). Синоним јој је именица „гомила“ (Стевановић и др., 1973, стр. 680). Значење је појачано придевом „разуздан“. О „појачавању“ ће бити више речи у даљем тексту. И овде је употребљена у преводу фраза која није фиксна, али доноси висок степен поклапања у значењу.

НЕПРИМЕРЕНО КОРИШЋЕЊЕ ОПИСНОГ ПРЕВОДА И ЕКВИВАЛЕНЦИЈЕ КАО ПРЕВОДИЛАЧКЕ МЕТОДЕ

Из два разлога су у овом сегменту наведени примери онога што и Њумарк (Newmark, 2007, стр. 111) и Хлебец (Хлебец, 2009, стр. 46) називају „погрешан превод“. Најпре зато што: „[...] непримерено преведен назив уметничког дела може у потпуности упропастити његов доживљај код публике“ (Вујић, 2022, стр. 510). Затим, да се укаже на могуће тешкоће у преводу не би ли убудуће биле евентуално избегнуте. Није сврха да се налазе замерке јер по речима Моне Бејкер: „[...] приговарање објављеним преводима никада није циљ [...]. Сваки превод има јаке и слабе стране и сваки превод се да дотерати“ (Baker, 2011, стр. 6).

Дати примери показују да: „[...] саме по себи технике нису ни исправне ни погрешне. Аутоматска примена неке технике не обезбеђује добар превод и могућа је њена непримерена употреба“ (Хлебец, 2009, стр. 7).

Први пример је илустрација непримерене употребе онога што Хлебец зове „описни превод“ (Хлебец, 2009, стр. 46) који „се састоји у замени изворне

речи синтагмом [...] Овај поступак је оправдан ако у језику на који се преводи не постоји од раније лексема, односно термин с истим значењем. [...] ствара се утисак разводњавања [...]“ (Хлебец, 2009, стр. 46) онога „[...] што је у оригиналу исказано сабијено“ (Хлебец, 2009, стр. 46). Хлебец даље овакав превод назива „погрешним“ у случају „када за превођену реч већ постоји одговарајућа лексема у језику циљу“ (Хлебец, 2009, стр. 46). Такође, наводи да је овакав превод „нарушио [...] начело одржања минималне јединице“ (Хлебец, 2009, стр. 48) јер се преводилац одлучио „[...] за нешто сложенији израз него што је то неопходно, уместо да употреби најпростије језичко средство [...]“ (Хлебец, 2009, стр. 48).

Пример: *Book Lovers* - *Људи који воле књиге* (Хенри, 2024), „BookTok“ и „ТикТок“ хит (Људи који воле књиге ТикТок хит, н.д.). У датом случају наслов је могао бити преведен именицом „књигољупци“. Она је адекватан еквивалент и у духу српског књижевног језика јер се може наћи у Речнику Матице српске (Стевановић и др., 19676, стр. 757).

Њумарк сматра да „Када превод искривљује идеје извора, у питању је погрешан превод [...]“ (Newmark, 2007, стр. 111). У следећем примеру: *How to be a wallflower* - *Лепа као цвеш* (Џејмс, 2024), идиоматско значење енглеске сложенице се не односи на нечију лепоту, напротив значи нешто сасвим друго: „wall-flower - дјевојка по коју нитко не долази да плеше“ (Филиповић, 1986, стр. 1270). У српском долази до појаве коју Хлебец назива „литерализација“ (Хлебец, 1981, стр. 48) што је „успостављање буквалног значења код неке идиоматичне конструкције“ (Хлебец, 1981, стр. 48). Пошто ће главна јунакиња: „[...] на баловима [...] носити непривлачне хаљине које ће сигурно одбити потенцијалне удвараче“ (Лепа као цвет, н.д.), може се закључити да српски превод наслова нема много везе са радњом. У случају да: „[...] радња у књижевном делу нема истовремено везе и с оваквим насловом у буквалном значењу [...] боље је прибећи одговарајућој српскохрватској фрази, односно идиому [...]“ (Хлебец, 1981, стр. 49).

У следећем примеру: *Hell bent* - *Отисак ѓакла* (Бардуго, 2024), придев „hell-bent“ има идиоматско значење и односи се на неког ко је „безобзиран; који безглаво срља“ (Бујас, 2005, стр. 404). Придев је, такође, саставни део идиоматског израза „be hell-bent on – безобзирно стремити према (чему)“ (Филиповић, 1986, стр. 525). У кратком опису романа који је „ТикТок“ хит помиње се пакао (Отисак пакла ТикТок хит, н.д.). Стога би ова именица могла остати у наслову, али уз превод идиоматског значења придева.

У претходна два примера у питању је непримерено коришћење еквиваленције као преводилачке методе јер у циљном језику није употребљен одговарајући идиоматски или фиксни израз и није пренето изворно значење.

УТИЦАЈ ДРУШТВЕНОГ КОНТЕКСТА НА ПРЕВОД НАСЛОВА КЊИЖЕВНИХ ДЕЛА

Различити разлози могу да доведу до поновног превођења једног дела. Њумарк правда поновни превод ситуацијом када је: „[...] значајан број озбиљних књижевних дела из прошлости потребно поново превести отприлике на сваких тридесет година или нешто раније, уколико то није ваљано обављено“ (Newmark, 2007, стр. 105). Други разлог може бити карактер преведених наслова за које Хлебец каже да: „[...] нису дати једном за свагда и да су „отворени“ [...]“ (Хлебец, 1981, стр. 52). Још један разлог за поновно превођење је утицај друштвеног контекста који се разматра овде јер је циљ да се покаже: „[...] како се језик ствара, користи и разуме у зависности од различитих [...] ванјезичких контекстуалних параметара [...]“ (Лопичић & Мишић Илић, 2020, стр. 11).

У данашњем друштвеном контексту издавачи зазиру од појаве познате као „култура поништавања“ што је: „вид друштвеног бојкота због којег се појединци, групе или институције суочавају са негативном реакцијом, често на друштвеним мрежама, јер се њихово понашање, изјаве и вредности перципирају као непожељни“ (Cancel culture. n.d.). На примеру романа Агате Кристи (Agatha Christie), можемо да видимо како издавачи покушавају да се заштите од ове појаве. У романима бивају: „Промијењене [...]“ „расне референце“ [...] Тако је [...] наслов познатог романа Кристијеве „Десет малих црнаца“ промењен у „Не оста ниједан“ (Наслов „Десет малих црнаца“, 2023). Треба напоменути да је тачан наслов романа *И не оста ниједан* (Кристи, 2019), а изворни наслов гласи: *And Then There Were None*. Можемо да претпоставимо да је првобитни наслов *Ten Little Niggers* промењен због именице „nigger“. Она „се користи као крајње увредљива и расистичка реч за особу тамне пути. Ово је једна од најувредљивијих речи у енглеском“ (Nigger, n.d.).

На примеру романа Маргарет Мичел (Margaret Mitchell) *Gone with the wind* видимо да су комерцијални фактори условили поновно превођење, а не жеља да се добије бољи превод. Првобитни превод романа (Мичел, 1972) носи наслов *Прохујало са вихором* и слови за: „[...] тријумф преводачке вештине“ (Мирковић, 2024). У питању је превод „[...] Михаила Ђорђевића [...] једног од оснивача Удружења књижевних преводаца Србије“ (Мирковић, 2024). Међутим, 2024. године појављује се нови превод истог романа са новим насловом *Сујра је нови дан*. Стари наслов није задржан пошто га је преводаца заштитио као интелектуалну својину због чега је покренута парница са две супротстављене стране, издавачем и преводиоочевим наследником који је устао у одбрану своје дедовине. (Мирковић, 2024). Под притиском насталих околности које немају много везе са лингвистичким мотивима, издавачка кућа се одлучила да промени наслов и званично је навела као разлог: „[...] замисао Маргарет Мичел да свој рукопис назове „Сутра је нови дан“ [...]“ (Ђоловић, 2024). Требало

би напоменути да нови наслов није најсрећније решење јер постоји истоимени роман Сиднија Шелдона (Sidney Sheldon) и Тили Багшо (Tilly Bagshawe), објављен 2015. године. У случају оваквог подударања: „[...] преводац [...] мора одабрати алтернативну конструкцију како би и у преводу назив задовољио дистинктивну функцију и како би два различита дела од различитих аутора била разликована” (Вујић, 2022, стр. 511).

Посматрано са становишта теорије превођења, у наслову *Прохујало са вихором* примењено је „појачавање” (Хлебец, 2009, стр. 33) за којег Хлебец каже да га преводац користи „[...] у нади да ће [...] код крајњег примаоца оставити повољнији утисак него ако би се превело на истом нивоу емотивности као у оригиналу” (Хлебец, 2009, стр. 33). Енглески прошли партицип „gone”, као придев, није преведен дословно – „прошао” (Бујас, 2005, стр. 369), него је значење наглашено српским радним глаголским придевом „прохујао”. Он „[...] има исто пропозиционо значење као и реч из изворног језика, али [...] има различито експресивно значење” (Baker, 2011, стр. 20). Означава онога „који је прошао [...] хујећи, бурно” (Стевановић и др., 1973, стр. 253). Исто је и са именицом „wind” која дословно значи „вјетар” (Бујас, 2005, стр. 1013), а преведена је као „вихор – јак ветар који се креће у вртлогу” (Стевановић и др., 1967а, стр. 389). У енглеском се ради о адјективном партиципу, а и у српском је заправо реч о адјективној употреби радног глаголског придева „прохујало”. Може се закључити да је граматички гледано у питању поклапање.

Када је у питању роман Агате Кристи, превод првобитног наслова, *Десет њ малих црнаца* (Кристи, 2006), спада у примере дословног превода у којем је постигнуто потпуно поклапање у значењу.

У преводу новог наслова занемарен је прилог „then” и тиме је примењено: „Одузимање [...] потпуно занемаривање неког елемента у формалном погледу, али тако да се смисао не мења” (Хлебец, 2009, стр. 34). Овде је, такође, у питању и примена једне врсте транспозиције. У енглеском је реч о егзистенцијалној и безличној, али бројно обележеној (за множину) конструкцији „there were”, која је по својој природи непотпуна предикација, а коју комплентира (именички предикат) одрична заменица као апсолутни негатор. У српском је у питању пуна предикација овде непрелазног глагола „остати” у личном свршеном глаголском облику 3. лица једнине.

Међутим, нов наслов романа Маргарет Мичел пример је онога што Јовановић тврди да слободно превођење не би требало да буде: „Реч слободно [...] не значи да преводац има слободу да текст који преводи схвати, тумачи и преводи [...] према свом нахођењу [...]” (Јовановић, 2001, стр. 31), он треба да има: „[...] слободу избора, у ЦЈ, оних еквивалената који ће обезбедити највећу могућну верност значења и употребне вредности оригинала у преводу” (Јовановић, 2001, стр. 31). Овде значење оригиналног наслова није уопште пренето.

Табела 1: Фреквентност преводачких поступака и техника у анализираним примерима српског превода наслова књижевних дела на енглеском

Изворни наслов и превод	Преводилачки технике и поступци									
	Лексичка замена		Досл. прев.	Транс.	Екв.	Пар.	Оп. прев.	Појач.	Одуз.	Слоб. прев.
	Кон.	Ген.								
1. <i>The Crying of Lot 49</i> – Објава броја 49		+								
2. <i>A Pocket Full of Rye</i> – Цей ѿун жиѿиѿа		+								
3. <i>The Catcher in the Rye</i> - Ловац у жиѿиѿу	+	+								
4. <i>A Pocket Full of Rye</i> – Цей ѿун ражи			+							
5. <i>The Catcher in the Rye</i> – Ловац у ражи	+		+							
6. <i>The Tenant of Wildfell Hall</i> – Сѿѿанарка најѿиѿиѿеноѿ замка		+								
7. <i>The berry pickers</i> – Берачи боровница	+									
8. <i>The stars shine down</i> – Сјај звезда				+						

9. <i>The giver of stars – Поклањам њи звезде</i>				+						
10. <i>Lassie come-home – Леси се враћа кући</i>				+						
11. <i>Lassie come-home – Леси долази кући</i>				+						
12. <i>A French Girl in New York – Францускиња у Њујорку</i>				+						
13. <i>Bridget Jones. Mad about the boy – Бриџет Џоунс. Луга за њим</i>				+						
14. <i>Blind Tiger – Слепи тигар</i>			+							
15. <i>My brother Michael – Мој браћ Мајкл</i>			+							
16. <i>One Dark Window – Један мрачан прозор</i>			+							
17. <i>Great and Precious Things – Велике и драгоцене ствари</i>			+							

18. <i>Speak of the devil – Ми о вуку</i>					+	+				
19. <i>The Growing Pains of Adrian Mole – Болно одрасћање Агријана Мола</i>					+					
20. <i>The Growing Pains of Adrian Mole – Нови јаги Агријана Мола</i>					+					
21. <i>Far from the Madding Crowd – Далеко од разуздане јомиле</i>					+			+		
22. <i>Book Lovers – Људи који воле књије</i>							+			
23. <i>How to be a wallflower – Леја као цвећ</i>					+					
24. <i>Hell bent – Описак љакла</i>					+					
25. <i>And Then There Were None – И не остја ниједан</i>				+					+	

26. <i>Ten Little Niggers – Десећ малих црнаца</i>			+							
27. <i>Gone with the wind – Прохујало са вихором</i>								+		
28. <i>Gone with the wind – Сушра је нови дан</i>										+
Укупан број	Лексичка замена		Досл. прев.	Транс.	Екв.	Пар.	Оп. прев.	Појач.	Одуз.	Слоб. прев.
	Кон.	Ген.	7	7	6	1	1	2	1	1
	3	4								
	7									

(У Табели 1 **Кон.** је ознака за конкретизацију; **Ген.** за генерализацију; **Досл. прев.** је ознака за дослован превод; **Транс.** за транспозицију; **Екв.** за еквиваленцију; **Пар.** за парафразу; **Оп. прев.** за описни превод; **Појач.** за појачавање; **Одуз.** за одузимање; **Слоб. прев.** за слободно превођење.)

ДИСКУСИЈА

Хлебец објашњава да: „Применом неке технике преводилац свесно или несвесно врши избор између више могућности како да се нешто преведе“ (Хлебец, 2009, стр. 7). У анализираним примерима, избор је често пао на транспозицију што по Најдином мишљењу не треба да чуди јер: „[...] граматичке модификације могу да буду остварене утолико пре ако се узме у обзир да су граматичке промене условљене обавезним структурама циљног језика” (Nida, 2004, стр. 163). По фреквентности којом се појављују у наведеним примерима, даље следе: лексичка замена (генерализација и конкретизација) и дословно превођење, који су подједнако заступљени, еквиваленција нешто мање, најмање су присутни појачавање, слободно превођење, описни превод, одузимање и парафраза.

Највеће потешкоће у преводу се јављају на лексичком нивоу што Најда објашњава: „Лексичка структура изворне поруке се не да тако лако прилагодити семантичким захтевима циљног језика јер уместо очигледних правила која треба поштовати, постоје бројне алтернативне могућности“ (Nida, 2004, стр. 163).

На основу анализе наведених примера, може се рећи да је значење пренесено у потпуности у примерима дословног превода. Велико подударање у значењу налазимо у примерима са транспозицијом, а применом генерализације може да се оствари делимично поклапање, али и висок степен подударања у значењу. Еквиваленција као метода, такође, даје променљиве резултате, и висок степен поклапања у значењу и делимично пренето значење. Њеним непримереним коришћењем може да се добије и нулта еквиваленција која се јавља и у примеру слободног превода. Конкретизацијом се делимично преноси значење, а описним преводом се у потпуности преноси значење, али са већим бројем јединица у циљном језику у односу на изворни.

Затим, у раду су дати примери који показују да на преводиочев избор поред, како их Хлебец зове, „лингвистичкостилских разлога“ (Хлебец, 1981, стр. 52), утичу и ванјезички фактори. Кадикад су то друштвене околности и појаве каква је нпр. „култура поништавања“. Затим, понекад се дешава да преовладају пословни интереси над књижевним критеријумима. У том случају, књижевно дело постаје роба и новонастале околности диктирају какав наслов ће једно дело понети, о чему је писао Лоџ (Lodge, 1993, стр. 195). Када је у питању сам превод, и он по мишљењу Џеремија Мандеја има и: „[...] књижевну и комерцијалну важност [...] у савременом, глобализованом свету [...]“ (Даничић & Јосиповић, 2015/16, стр. 120). Најзад, преводиоци се понекад сусрећу и са новим феноменима у књижевности као што су „BookТок“ хитови.

Када говоримо уопште о квалитету превода наслова књижевних дела са енглеског на српски, на основу анализираних примера долазимо до закључка идентичног оном у Хлебцовом раду да се већа одступања од оригинала уочавају у преводу наслова дела која служе за забаву, а да се студиозније и темељније приступа преводу наслова који се убрајају у озбиљну књижевност (Хлебец, 1981, стр. 52). У првој групи наслова, „BookТок“ хитови представљају својеврстан изазов јер управо у овој категорији постоји потреба да се побољша, пре свега, превод наслова са фигуративним значењем.

Примери поновног превода наслова показују да су углавном први наслови постигли висок ниво еквиваленције у значењу у односу на изворни наслов. Бивају прихваћени у култури циљног језика у толикој мери да нови наслови не долазе до изражаја. У случају романа *Ten Little Niggers* и *Gone With the Wind* читаоци, само на основу њихових нових наслова у преводу, не би лако препознали о којим делима је реч. Владимир Д. Јанковић, књижевни преводилац, песник и есејиста, сматра да не треба мењати преведене наслове изузетних дела ако су прихваћени и укоренењени у култури народа на чији језик се преводи јер се у супротном наноси штета сопственом културном наслеђу (Мирковић, 2024). Иако је Њумарк навео контекст којим правда промену наслова у поновном преводу, он у принципу потврђује Јанковићев став када тврди да: „[...] поновно преведена дела обично не треба да носе нове наслове“ (Newmark, 1988, стр. 56).

ЗАКЉУЧАК

Наслови књижевних дела захтевају да им се посвети велика пажња у преводу ма колико били кратки и ма колико се, на први поглед, чинили једноставним. Данас када се живи брзо, у тренутку, када је много тога доступно на „клик“, када људи немају довољно времена да застану и посвете већу пажњу појавама које их окружују, када су бомбардовани ефемерним утисцима и ефектима, наслов књижевног дела је важан јер поглед потенцијалног читаоца прво пада на њега. Заправо на значају добија све више његова фатичка функција коју обавља онда када успе да на себе скрене читаочеву пажњу и задржи је (Вујић, 2022, стр. 511). Примери наведени у раду показују да преводилац има на располагању различите преводилачке стратегије, методе, технике или поступке како би и преведен наслов испунио функцију оригинала.

Затим, од наслова се очекује да читаоцима пружи обећање онога што га чека у самом делу. На преводиоцу је да изврши адекватан избор преводилачких решења да у преводу не би добио наслов који обећава нешто што књижевно дело неће испунити. Ако се мења наслов дела, мења се и утисак који оно оставља на читаоца и обећање које му нуди (Bennett & Royle, 2004, стр. 237).

На крају, треба поменути да је ограничење које намеће број страна главни недостатак анализе јер један рад може да обухвати један део или један аспект ове широке области. Стога, остаје довољно материјала за даљу анализу јер се нова дела свакодневно објављују, а поједина дела бивају изнова преведена. Будућа истраживања могу да се гранају у више праваца: анализа превода у смеру са српског на енглески, наслова дела само једног писца, наслова дела која припадају једном жанру или анализа примене само једне преводилачке технике или поступка.

Цитирана литература:

- Баздуљ, М. (2019, 02.11.). Селиндер – Далеко од разуздане гомиле. *P.U.L.S.E.* Преузето 11. августа, 2025 са <https://pulse.rs/selindzer-daleko-od-razuzdane-gomile-sto-godina-selindzera/>
- Baker, M. (2011). *In other Words*. Routledge.
- Bardaji, A. G. (2009). Procedures, techniques, strategies: translation process operators. *Perspectives*, 17: (3), 161-173. DOI: 10.1080/09076760903249372 URL: <http://dx.doi.org/10.1080/09076760903249372>
- Bennett, A. & Royle, N. (2004). *An Introduction to Literature, Criticism and Theory*. Pearson Longman.
- Бујас, Ж. (2005). *Велики енглеско-хрватски рјечник*. Накладни завод Глобус.
- Vinay, J.P. & Darbelnet, J. (1995). *Comparative Stylistics of French and English: A methodology for translation*. John Benjamins Publishing Company.

- Vinay, J.P. & Darbelnet, J. (2004). A Methodology for Translation. У: V. Lawrence (ур.), *The Translation Studies Reader* (стр. 128–138). Routledge.
- Вујић, Ј. Љ. (2022). Nomen est omen – лингвокултуролошки аспекти превођења назива уметничких дела визуелних уметности. У В. Круљац & Б. Јокић (ур.), *Умешности и наука у примени: искуство и визија: тематски зборник : избор радова са Друге међународне конференције Факултета примењених умешности у Београду SmartArt 2021, Београд, 23–25. 09. 2021* (стр. 506-523). Универзитет уметности, Факултет примењених уметности у Београду. <https://doi.org/10.18485/smartart.2022.2.ch27>
- Даничић, М. & Јосиповић, С. (2015/16). Научни интервју: The Translator Is Not Just an Innocent Mediator. *Philologia*, 13-14:1, 119–124. Преузето 09. августа, 2025 са <https://philologia.org.rs/index.php/ph/issue/view/5>
- Даничић, М. & Јосиповић, С. (2019). Један пример вредновања књижевности у преводу: Omer Pasha Latas: Marshal to the Sultan. У проф. др А. Вранеш (ур.), *Књижевност у преводу* (стр. 89–111). Андрићев институт. https://doi.org/10.18485/ai_knjiz_u_prevodu.2019.ch2
- Ђоловић, И. (2024, 28.03.). Приказ романа „Сутра је нови дан“: Савршен пример (погрешно схваћеног) класика. *Лагуна*. Преузето 15. августа, 2025 са <https://laguna.rs/laguna-bukmarker-prikaz-romana-sutra-je-novi-dan-savrsen-primer-pogresno-unos-25393.html>
- Ђорђевић, Р. (2002). *Увод у контрастирање језика*. Филолошки факултет Универзитета у Београду.
- Јовановић, М. (2001). *О превођењу: техника превођења*. Удружење научних и стручних преводаца Србије.
- Јосиповић, С. (2023). Енглески преводи туристичких брошура о културном наслеђу Србије. У проф. др М. Ковачевић & проф. др Јелена Петковић (ур.), *Српски језик, књижевност, умешност. Књ. 1: зборник радова са XVII међународној научној скупи одржаној на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу (28–29. X 2022). Србија и српски језик* (стр. 331-345). Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу.
- Lodge, D. (1993). *The Art of Fiction*. Viking Penguin.
- Лопичић, В. & Мишић Илић, Б. (2020). Значај контекста у проучавању језика и књижевности. У В. Лопичић & Б. Илић (уред.), *Језик, књижевност, контекст* (стр. 11-31). Преузето 09. августа, 2025 са <https://izdanja.filfak.ni.ac.rs/zbornici/2020/jezik-knjizevnost-kontekst>
- Мирковић, М. (2024, 12. 03.). Зашто класична књижевна дела у обновљеним издањима добијају нове називе: Чувени наслови прохујали с вихором. *Новости*. Преузето 14. августа, 2025 са <https://www.novosti.rs/c/kultura/vesti/1343899/zasto-klasicna-knjizevna-dela-obnovljenim-izdanjima-dobijaju-nove-nazive-cuveni-naslovi-prohujali-vihorom>

- Наслов “Десет малих црнаца” промењен у “И не оста ниједан”: Агата Кристи на мети “нове политичке коректности”. (2023, 28.03.). *Блиц*. Преузето 15. августа, 2025 са <https://www.blic.rs/kultura/vesti/naslov-deset-malih-crnaca-promenjen-u-i-ne-osta-nijedan-agata-kristi-na-meti-nove/xwfwnc>
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Prentice Hall.
- Newmark, P. (2007). A new theory of translation. *Brno studies in English*, 33: 1, 101-114. URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/104443>
- Nida, E. (2004). Principles of correspondence. У: V. Lawrence (ур.), *The Translation Studies Reader* (стр. 153-168). Routledge.
- Nigger. (n.d.). In *Britannica*. Преузето 14. августа, 2025 са <https://www.britannica.com/dictionary/nigger>
- The Secret Diary of Adrian Mole Aged 13 3/4 . (n.d.). *Penguin Random House Canada*. Преузето 14. августа, 2025 са <https://www.penguinrandomhouse.ca/books/600519/the-secret-diary-of-adrian-mole-aged-13-34-by-sue-townsend/9780241615300>
- Рум, А. (2007). Natural and directional equivalence in theories of translation. *Target*, 19:2, 271–294. Преузето 11. августа, 2025 са <https://benjamins.com/online/target/articles/target.19.2.07pym>. 26. 8.2023
- Станковић, С. & Живић, Н. (2019). Les titres d’œuvres littéraires : la traduction du français vers le serbe. *Philologia mediana* ,11, 49-71, Филозофски факултет Универзитета у Нишу.
- Стевановић, М., Марковић, С., Матић, С., Пешикан, М. (1967а). *Речник српскохрватскоја књижевної језика књија њрва*, Матица српска: Матица хрватска.
- Стевановић, М., Марковић, С., Матић, С., Пешикан, М. (1967б). *Речник српскохрватскоја књижевної језика књија друја*. Матица српска: Матица хрватска.
- Стевановић, М., Марковић, С., Матић, С., Пешикан, М. (1971). *Речник српскохрватскоја књижевної језика књија чейврја*. Матица српска.
- Стевановић, М., Марковић, С., Матић, С., Рогић, П., Пешикан, М., Ковачевић, С., Гортан-Премк, Д. (1973). *Речник српскохрватскоја књижевної језика књија њеја*. Матица српска.
- Schmitt, N. & Celce-Murcia, M. (2010). An Overview of Applied Linguistics. У N. Schmitt (ур.), *An Introduction to Applied Linguistics* (стр. 1-18). Hodder Education.
- Филиповић, Р. (1986). *Енглеско-хрватски или српски рјечник*. Школска књига, Графички завод Хрватске.
- Харис, Елизабет А. (2022,11.08.) Како је ТикТок постао машинерија за бестселере. *Лагуна*. Преузето 15. августа, 2025 са <https://laguna.rs/laguna-bukmarker-kako-je-tiktok-postao-masinerija-za-bestselere-unos-21647.html>

- Хлебџ, Б. (1981). Српскохрватски преводи наслова књижевних дела на енглеском језику. *Филолошки преглед*, 19, 45-53.
- Хлебџ, Б. (2009). *Преводилачке технике и поступци*, ЕВГ.
- Cancel culture. (n.d.). In *Britannica*. Преузето 12. августа, 2025 са <https://www.britannica.com/topic/cancel-culture>

Извори:

- Адамс, А. (2025). *Францускиња у Њујорку*, Вулкан издаваштво.
- Бардуго, Ј. (2024). *Отисак пакла*. Вулкан издаваштво.
- Браун, С. (2022). *Слепи титан*. Вулкан издаваштво.
- Бронте, Е. (1973). *Станарка највишењој замка*. Народна књига.
- Вајлдинг, Р. (2023). *Ми о вуку*. Вулкан издаваштво.
- Велике и драгоцене ствари ТикТок хит. (н.д.). *Књижаре Вулкан*. Преузето 11. августа, 2025 са <https://www.knjizare-vulkan.rs/ljubavni-roman/265530-velike-i-dragocene-stvari-tiktok-hit>
- Гилиг, Р. (2025). *Један мрачан прозор*. Only Smiley.
- Јарос, Р. (2025). *Велике и драгоцене ствари*. Only Smiley.
- Један мрачан прозор ТикТок хит. (н.д.). *Књижаре Вулкан*. Преузето 11. августа, 2025 са <https://www.knjizare-vulkan.rs/fantastika/267576-jedan-mracan-prozor-tiktok-hit>
- Кристи, А. (1986). *Цей џун жиџа*. Глобус, Матица српска.
- Кристи, А. (2018). *Цей џун ражи*. Лагуна.
- Кристи, А. (2019). *И не осџа ниједан*. Лагуна.
- Кристи, А. (2006). *Десет малих црнаца*. Политика/ Народна књига.
- Лепа као цвет. (н.д.). *Вулкан издаваштво*. Преузето 11. августа, 2025 са <https://www.vulkani.rs/beletristika/5284-lepa-kaao-cvet>
- Људи који воле књиге ТикТок хит. (н.д.). *Књижаре Вулкан*. <https://www.knjizare-vulkan.rs/ljubavni-roman/214219-ljudi-koji-vole-knjige-tiktok-hit>
- Мичел, М. (1972). *Прохујало са вихором 1*. Братство-јединство.
- Мичел, М. (2024). *Сутра је нови дан – том 1*. Лагуна.
- Мојес, Џ. (2021). *Поклањам ти звезде*. Вулкан издаваштво.
- Најт, Е. (1984). *Леси се враћа кући*. Нолит : Просвета : Завод за уџбенике и наставна средства.
- Најт, Е. (2022). *Леси се враћа кући*. Вулкан издаваштво.
- Најт, Е. (2022). *Леси долази кући*. Лагуна.
- Отисак пакла ТикТок хит. (н.д.). *Књижаре Вулкан*. Преузето 10. августа, 2025 са <https://www.knjizare-vulkan.rs/fantastika/253541-otisak-pakla-tiktok-hit>
- Пинчон, Т. (2007). *Објава броја 49*. Чаробна књига.
- Питерс, А. (2025). *Берачи боровница*. Лагуна.
- Селинџер, Џ.Д. (1979). *Ловац у ражи*. Рад.
- Селинџер, Џ.Д. (2023). *Ловац у жиџу*. ЛОМ.

- Стјуарт, М. (2023). *Мој браћо Мајкл*. Вулкан издаваштво.
- Таунсенд, С. (1996). *Нови јади Агријана Мола*. Атос.
- Таунсенд, С. (2023). *Болно одрасћање Агријана Мола*. Лагуна.
- Филдинг, Х. (2014). *Брицеи Цоунс. Луда за њим*. Лагуна.
- Францускиња у Њујорку ТикТок хит. (н.д.) *Књижаре Вулкан*. Преузето 12. августа, 2025 са <https://www.knjizare-vulkan.rs/ljubavni-roman/269135-francuskinja-u-njujorku-tiktok-hit>
- Харди, Т. (2017). *Далеко од разуздане љомиле*. Вулкан издаваштво.
- Хенри, Е. (2024). *Људи који воле књије*. Вулкан издаваштво.
- Џејмс, Е. (2024). *Лейа као цвеш*. Вулкан издаваштво.
- Шелдон, С. (2013). *Сјај звезда*. Вулкан издаваштво.
- Шелдон, С. & Багшо, Т. (2015). *Сушра је нови дан*. Вулкан издаваштво.

Sandra Josipović

**THE ANALYSIS OF THE USE OF THE TRANSLATION STRATEGIES,
METHODS, TECHNIQUES AND PROCEDURES IN THE SERBIAN
TRANSLATION OF THE LITERARY TITLES IN ENGLISH**

Summary

The analysis includes the English titles of serious literature and of literature primarily written for entertainment and their Serbian translation. The second group of titles incorporates a new category, the BookTok hits. The paper analyses the examples found on the websites of the publishing houses in Serbia and in the printed editions. The analysis is based on the principles of applied linguistics and contrastive analysis. The comparative and contrastive method is applied to the lexical level of language, in the first place, although transposition, as one of the translation procedures, refers to grammar. The examples are viewed from the perspective of translation theory. One of the goals is to establish which translation strategies, methods, techniques and procedures are used and what equivalents, semantically speaking, result from their use. One more goal is to point to the fact that the translation of literary titles is sometimes influenced by extralinguistic factors, e.g. “cancel culture“, commercial interests which lead to prioritising profit over literary values. From the analysed examples, it may be concluded that translators approach the titles of serious literature more meticulously and thoroughly. There is room for improvement, particularly in the translation of the titles of BookTok hits with idiomatic expressions and figurative meaning.

Key words: literary titles in English, Serbian translation, translation analysis, translation theory